

Waarom aandacht voor schenkingen aan het Rijksmuseum?

Tussen de particuliere verzamelaar die kunstwerken voor eigen plezier, genoeg en soms voor studiedoeleinden bijeenbrengt, en in de in last en getal groeiende kunstmusea, kan in deze tijden maar al te gemakkelijk een kloof ontstaan. Museale collecties dreigen volgens de overheid onbeheersbaar te worden, het streven naar selectie binnen de bestaande collecties wordt aangemoedigd en verkoop van werken die niet in de museumcollectie zouden passen wordt op verschillende plaatsen overwogen.

In een dergelijk klimaat zal geen verzamelaar lichtvaardig de schenking van zijn dierbare bezit aan een museum overwegen. Toch vervullen particuliere verzamelaars voor de meeste musea een onmisbare rol in de collectievorming. Verzamelaars zijn beter in staat dan musea hun eigen smaak te volgen, nieuwe wegen in te slaan en gespecialiseerde collecties op te bouwen. Niet alleen dankt het Rijksmuseum aan particuliere schenkers uitzonderlijke meesterwerken zoals *Het Straatje* van Vermeer en Rembrandts *Zelfportret als de apostel Paulus*, maar ook een uniek ensemble Delfts aardewerk, Japanse theeceramik, een uitzonderlijk overzicht van Nederlandse negentiende-eeuwse schilderkunst, grote collecties prenten van Rembrandt, Meryon, Villon en Manks. Met de altijd te beperkte middelen, zal een museum zelden in staat zijn zich op nieuwe verzamelgebieden te profileren. Een museum dient zijn aandacht te verdelen over de verschillende verzamelgebieden en kan geen risico's nemen. Een particulier kan avontuurlijk verzamelen, accenten leggen, fouten maken en corrigeren op een wijze die bij een openbare instelling nimmer mogelijk is.

Daarom mag men hopen dat verzamelaars ook in de toekomst door schenkingen en legaten een bijdrage aan de museale collectievorming zullen blijven leveren. Voor het Rijksmuseum betekent dit niet dat iedere schenking van voorwerpen op het gebied van beeldende kunst en de Nederlandse geschiedenis aanvaard wordt: de (kunst)voorwerpen moeten in het verzamelbeleid van het museum passen, van voldoende kwaliteit zijn en liefst een verbetering van de aanwezige collecties vormen. Het heeft geen zin voor de schenker noch voor het Rijksmuseum dat het museum kunstwerken aanvaardt die altijd in depot blijven. Wat het

Rijksmuseum betreft legt de aanvaarding van objecten uit schenkingen en legaten het museum de verplichting op van zorgvuldig beheer en onvervreemdbaarheid (tenzij anders is overeengekomen). Om teleurstellingen te voorkomen is zorgvuldig overleg in deze zinvol en is wederzijds vertrouwen essentieel.

Dit *Bulletin* wil laten zien welke rol schenkingen en legaten in recente tijden en in het verleden bij het tot stand komen van de veelzijdige collecties van het Rijksmuseum hebben gespeeld. Aanwinsten uit schenkingen in de laatste vijf jaar worden in de rubriek *Keuze uit de aanwinsten* behandeld en in enkele van de korte bijdragen; zij worden tevens tussen 3 november en 16 december 1992 in de Nachtwacht-uitbouw getoond. De afgelopen tien jaar zijn enkele belangrijke collecties naar het Rijksmuseum gekomen in de vorm van een periodieke schenking over (tenminste) vijf achtereenvolgende jaren. Deze vorm van schenking biedt aantrekkelijke mogelijkheden voor de schenker in de sfeer van de inkomstenbelasting. De indruk bestaat echter, dat de fiscale aspecten van schenkingen aan musea onvoldoende bekendheid genieten. Aan deze aspecten wordt aandacht besteed in het artikel van mr. J. M. Boll. Bovendien verschijnt deze maand een nieuwe uitgave van de brochure *Cultuur en de Fiscus* van het ministerie van wvc.

Dikwijls vormen voor erfgenamen van verzamelaars de successierechten over waardevolle collecties een niet onaanzienlijk probleem. In veel Europese landen bestaat de mogelijkheid om successierechten te voldoen door kunstwerken uit de nalatenschap, die daarmee museum bezit worden, aan de overheid af te staan. Op dit moment wordt binnen het ministerie van wvc onderzoek verricht naar de mogelijkheden om ook op dit punt faciliteiten te scheppen. De Nederlandse musea zouden daar ten zeerste bij gebaat zijn!

Moge dit *Bulletin* en de bijbehorende presentatie bij alle discussie over museale collecties duidelijk maken, dat voor het Rijksmuseum schenkingen door particulieren juist in deze tijd, waarin de overheid meer en meer terugtreedt, van wezenlijke betekenis zijn.

H. W. VAN OS